

Asia: OM 5/69/2015

Luonnos korruption vastaiseksi strategiaksi

Lausunnonantajan saate

Tähän voitte halutessanne kirjoittaa saateen lausunnollenne

THL pitää hyvin erittäin hyvänä, että kansallinen korruptiostrategia on valmisteilla. Korruptiostrategian tavoitteista THL nostaa erityisesti esiin korruptiota torjuntaa tukevien rakenteiden vahvistamisen, korruptiotietoisuuden lisäämisen, asenteiden muuttamisen sekä läpinäkyvyyden lisäämisen. THL valtion tutkimuslaitoksena pitää tavoitteita tärkeänä, koska niiden toteutumisen kautta voidaan aidosti lisätä kansalaisten luottamusta julkisiin instituutioihin sekä vaikuttaa virkamiesetiikkaan ja hyvään hallintotapaan.

THL:n näkemyksen mukaan esimerkiksi korruption vastaisella lainsäädännöllä ja laillisuusvalvonnalla on tärkeä osansa korruption ehkäisemisessä, mutta niiden tueksi tarvitaan tiedottamista korruption eri muodoista, sekä keskustelua korruption yhteiskunnallisesta merkityksestä ja seurauksista. THL:n näkemyksen mukaan asenteiden muuttaminen on pohjimmiltaan avainasemassa korruption ehkäisemisessä.

1. Korruption esiintyminen

Miten suomalainen korruptio mielestänne ilmenee ja millä alueilla / sektoreilla korruption vastaista työtä mielestäsi tulisi tehostaa?

Rakennusteollisuudessa, julkisissa hankinnoissa, valtionavustustoiminnassa. Myös lainsäädäntöön tulisi kiinnittää huomiota julkissektorin yhtiöittämiin liittyen, jotta rakenteet saadaan riittävän läpinäkyviksi.

Puuttuuko strategialuonnoksen korruptiokatsauksesta olennaista tietoa tai olennaisia lähteitä?

-

2. Korruption vastainen työ

Miten nykyiset korruption torjunnan viranomaisrakenteet mielestäsi toimivat? Miten rakenteita voisi vahvistaa ja yhteistyötä viranomaisten välillä parantaa?

Korruptiostrategiassakin viitataan siihen, että verottajalla ei ole oikeutta ilmoittaa poliisille havaitsemastaan korruptiosta ilman, että kyseessä on samalla epäilyttävä liiketoimi, josta voidaan tehdä ilmoitus rahanpesun selvittelykeskukselle tai rikos, josta verottaja voi tehdä rikosilmoituksen. Jäljempänä vastauksessamme käsittelemme asiaan liittyvää toimenpide-ehdotusta, millä asiantila korjaantuu (myös Valtiontalouden tarkastusviraston osalta).

Onko teillä näkemyksiä siitä, miten muut sidosryhmät (ml. kansalaisjärjestöt) ja kansalaiset voisivat osallistua korruption vastaiseen työhön?

-

3. Strategian visio

Miten suhtaudutte strategian visioon (s. 3)

Kannatettava

4. Strategialuonnoksen painopistealueet

Strategialuonnoksen luku 4 käsittelee keskeisimpiä kehitys- ja toimenpidetarpeita (4.1–4.6). Mitkä näistä ovat mielestänne tärkeimmät ja kiireellisimmät? Perustele vastauksenne!

Korruptiotietoisuuden ja valistamisen lisääminen ovat THL:n näkemyksen mukaan ensiarvoisen tärkeitä toimenpiteitä asenteiden muuttamisessa, mikä puolestaan on korruption vastaisen ja ennaltaehkäisevän työn lähtökohta. Myös läpinäkyvyyden lisääminen on tärkeä kehittämiskohde. Vaikka Suomi onkin jatkuvasti vähiten korruptuituneiden valtioiden listan kärjessä, on Suomessa rakenteellista korruptiota, joka liittyy julkisen vallan väärinkäyttöön yksityisen edun aikaansaamiseksi. Siksi korruptiota torjuntaa tukevien rakenteiden vahvistaminen sekä erityisesti julkishallinnon, mutta myös elinkeinoelämän toiminnan läpinäkyvyyden lisääminen on ensiarvoisen tärkeää. THL kiinnittää tässä yhteydessä huomion julkishallinnon osakeyhtiöihin ja liikelaitoksiin. Onko lainsäädännössä riittävässä määrin otettu huomioon esimerkiksi hyvän hallintotavan ja Code of conduct -säännösten sekä julkisuuslainsäädännön soveltaminen näissä organisaatioissa? Kysymys on ajankohtainen, koska julkissektorin yhtiöittäminen on kasvussa, ja se tulee yhä kasvamaan tulevien SOTE-ratkaisujen myötä.

5. Ehdotetut toimenpiteet

Onko teillä kommentteja toimintasuunnitelmassa ehdotettuihin toimenpiteisiin? a) korruption torjuntaa tukevien rakenteiden vahvistaminen

OM:öön perustettava korruption torjuntaan ja ennaltaehkäisyyn perustuva toiminto, jonka yhtenä tehtävänä on tietoisuuden lisääminen on erittäin kannatettava. Toiminnon tulisi käydä jatkuvaa vuoropuhelua muiden asiantuntijatahojen, kuten verottajan, Kilpailu- ja kuluttajaviraston sekä poliisin kanssa. Toiminnon yhteyteen voisi perustaa pysyvän työryhmän tms. muiden asiantuntijatahojen kanssa. Toivottavaa on, että tietoisuuden lisäämiseen ja asenteiden muuttamiseen panostetaan merkittävästi.

Onko teillä kommentteja toimintasuunnitelmassa ehdotettuihin toimenpiteisiin? b) tietoisuuden lisääminen ja asenteiden muuttaminen

Erittäin kannatettavia toimenpide-ehdotuksia, esim., kun valtakunnallisen antikorruptiosivun alaisuuteen laaditaan korruptio- ja etiikka-aiheinen virkamiehille suunnattu internet-sivusto, johon sisällytetään korruptioaiheinen verkkopohjainen koulutus osaksi virkamiehen perehdytysprosessia. Lisäksi ehdotus koulutuksista esim. kaavoitusta, hankintoja ja rakennusurakoita sekä valtionavustuksia käsitteleville virkamiehille ja sisäisille tarkastajille on erittäin kannatettava.

Onko teillä kommentteja toimintasuunnitelmassa ehdotettuihin toimenpiteisiin? c) läpinäkyvyyden lisääminen

Ks. vastaus kohdassa 4 julkishallinnon osakeyhtiöistä ja liikelaitoksista.

Onko teillä kommentteja toimintasuunnitelmassa ehdotettuihin toimenpiteisiin? d) Korruptiotapausten paljastumisen helpottaminen

Ks. vastaus kohdassa 2 verottajan oikeudesta ilmoittaa poliisille korruptiosta tai siihen kohdistuvasta epäilystä.

Onko teillä kommentteja toimintasuunnitelmassa ehdotettuihin toimenpiteisiin? e) Lahjusrikoksiin liittyvän lainsäädännön kehittäminen

Erytisesti arkaluontoista tai merkittävää taloudellista arvoa omaavia tietoja käsittelevien virkamiesten kanssa laadittava karenssisopimus liittyen uuden työnantajan palvelukseen siirtymistä on hyvin kannatettava ottaen huomioon tiedon strategisen merkityksen korostumisen esimerkiksi elinkeinoelämässä. Mikäli karenssisopimukset yleistyvät tulee valtiolla ja kunnilla olla varattuna riittävät resurssit karenssikorvauksen maksamiseen. Myös ehdotus hankintalain muutoksesta, minkä johdosta suorahankinnoista tulee ilmoittaa julkisesti jälki-ilmoituksella kynnysarvon ylittyessä voi olla perusteltua.

Onko teillä kommentteja toimintasuunnitelmassa ehdotettuihin toimenpiteisiin?

f) Korruptiotutkimuksen edistäminen

Verottajalle ja VTV:lle annettava oikeus oma-aloitteisesti ilmoittaa esitutkintaviranomaisille korruptioon liittyvistä havainnoista on kannatettava ja yksinkertaisesti toteutettava toimenpide-ehdotus. Julkisia hankintoja valvovan elimen perustaminen julkisissa hankintaprosesseissa esiintyvää korruptiivista toimintaa havaitsemista varten on myös erityisen hyvä.

Puuttuuko toimenpidesuunnitelmasta mielestänne toimenpiteitä?

Ks. vastauks kohtaan 4: Onko lainsäädännössä riittävässä määrin otettu huomioon esimerkiksi hyvän hallintotavan ja Code of conduct -säännösten sekä julkisuuslainsäädännön soveltaminen näissä julkishallinnon osakeyhtiöissä ja liikelaitoksissa sekä muissa organisaatioissa, jotka jäävät viranomaissääntelyn ja elinkeinosääntelyn rajamaastoon? Kysymys on ajankohtainen, koska julkissektorin yhtiöittäminen on kasvussa, ja se tulee yhä kasvamaan tulevien SOTE-ratkaisujen myötä.

Julkishallintoa varten voisi laatia eettiset ohjeet tms. ohjesuosituksen tai määräyksen, jonka perusteella julkisorganisaation tulee ottaa sisäisissä ohjeissaan huomioon esimerkiksi hyvän

hallinnon periaatteet, korruptiolle alttiit tilanteet, sidosryhmäyhteistyön pelisäännöt, ohjeistus ja menettelyt hallintolain mukaisten esteellisyyksien ja sidonnaisuuksien sekä ylipäättään eturistiriitatilanteiden huomioon ottamisesta (esim. jatkuvasti ylläpidettävä luettelo virkamiesten sidonnaisuuksista, jotka voivat osallistua sellaisten asioiden valmisteluun tai päätöksentekoon, joissa he voivat olla esteellisiä), organisaation riippumattomuudesta, vieraanvaraisuuden vastaanottamisesta ja luovuttamisesta, ulkopuolisten kustantamista tilaisuuksista ja matkoista, sivutoimilupamenettelyistä sekä asiaan liittyviltä osin ohjeet hankintatoimesta ja rekrytoinneista. Vaikka näistä asioista on osin esim. VM:n ohjeissa käsitelty, olisi tärkeää, että em. asioista olisi koottu asiakirja, jota julkishallinnon (etenkin valtion) tulisi yhtenäisesti soveltaa. Liian yksityiskohtaista sääntelyä esim. vieraanvaraisuuden vastaanottamisesta ja sidosryhmäyhteistyöstä tulisi kuitenkin välttää.

Mainitaanko toimenpidesuunnitelmassa oikeita vastuutahoja ja onko jotain vastuutahoja unohdettu?

-

6. Korruption vastaiseen työhön osallistuvat viranomaiset ja toimijat

Onko teillä kommentteja/lisättävää korruption vastaiseen työhön osallistuvia viranomaisia ja toimijoita koskevaan osioon (liite 1)?

-

Onko teillä tai edustamallanne organisaatiolla/järjestöllä liityntäpintoja korruption ehkäisemiseen? Millaisia?

-

7. Muut huomiot

Onko teillä muita strategialuonnokseen tai yleensä korruption torjuntaan ja ennaltaehkäisyyn liittyviä kommentteja?

-

Kekkonen Juha
Terveysten ja hyvinvoinnin laitos THL - Hallinto ja kehittämisosasto, Juha
Kekkonen